

АЁЛЛАРГА НИСБАТАН ЗЎРАВОНЛИК МУАММОСИНИНГ ПСИХОЛОГИК АСПЕКТЛАРИ

М.Р.Султонова – ўқитувчи

Урганч давлат университети

Таянч сўзлар: зўравонлик, психологик аспект, конфликт, иккинчи даражали қурбонлик, ҳулқ-атвор, интеллектуал, ҳиссий, иродавий, коммуникатив, деформация, қарамлик.

Ключевые слова: насилие, психологический аспект, конфликт, вторичная жертва, поведение, интеллектуальный, эмоциональный, волевой, коммуникативный, деформация, зависимость.

Key words: violence, psychological aspect, conflict, secondary victim, behavioral, intellectual, emotional, volitional, communicative, deformity, addiction.

Зўравонлик-тушунчаси умумий ҳолатда инсон шахсининг кадр-қиммати, ор-номуси, шахсиятини топташга қаратилган хатти-ҳаракатлардир.

Зўравонликнинг тарқалиши ҳақидаги статистик маълумотлар етарлича конкрет ҳисобланмайди. Чунки, оиладаги зўравонликнинг қурбонларини кўпчилиги зўравон шахсга ҳиссий жиҳатдан қарам бўлиб, ташқаридан ёрдам сўрамаслиги кўпгина тадқиқотлар орқали исботланган.

Кўпгина зўравонлик объекти бўлган шахслар (аёллар) оилавий ёки шахслараро низола зўравонлик-нинг ошқора кўринишига айланганини фарқлай олмайдилар.

Зўравонлик муаммоси психологияда сўнгги ўн йилликларда энг жадал ривожланаётган катта соҳани ўз ичига олади. Хорижий психологияда зўравонлик муаммосини Д.Левинсон, Ж.Кобрин, Д.Финкелхор, Д.Иваниек, К.Брон, Р.Ланг, Э.Миллер, Сафронова Т.Я., Соколова Э.Т., Тсимбал Э.И. ва бошқа бир қатор тадқиқотчи-олимлар ўрганишган. Зўравонликни ўрга-ниш фаннинг турли соҳалари олимларининг эътиборини тортади, аммо ҳозирги кунга қадар психологиянинг ушбу соҳасида психологик ва концептуал аппарат ривожланмаган.

Ҳар қандай зўравонлик доимий салбий таъсирни рад этиб бўлмайди. Бирок, зўравонликнинг баъзи шакллари, айниқса доимий кўринишларини, узоқ муддатли оқибат деб аташ мумкин. Чунки, айнан зўравонлик натижасида аёллар соғлиги учун хавфли иккиламчи салбий омилларнинг пайдо бўлишига сабаб бўлиши мумкин [8].

Кўпчилик муаллифларнинг айтишича, зўравонлик интерактив жараёндир. Уни тушунтириш учун ҳар икки томоннинг хатти-ҳаракатларини ҳисобга олиш керак [10].

Аёлларга нисбатан зўравонлик тажовузкор хатти-ҳаракатларнинг бир тури бўлиб, оғзаки ҳақорат ва таҳдидлардан тортиб, қалтаклаш ва зўрлашга қадар зарар етказиш учун куч ишлатишдир. Бу борада, аёллар эркакларга қараганда иқтисодий, жисмоний ва айниқса жинсий зўравонлик қурбонига айланиш эҳтимоли кўпроқ [7]. Аёлларнинг зўравонлик объектига айланиши уларнинг ижтимоий ва касбий мавқеидаги боғлиқ эмаслиги кўплаб тадқиқотларда қайд этилган.

Турли манбаалар ва тадқиқотлар шуни кўрсатадики, дунёда ҳар учинчи аёл қалтакланган, жинсий алоқага мажбурланган ёки бошқа турдаги зўравонликка дучор бўлган. Дунёдаги ҳар тўртинчи аёл ҳомиладорлик даврида зўравонликка учраган. Турмуш ўртоғинг қалтаги (зўравонлик) автоҳалокат ва саратон касаллигига қараганда тез-тез учрайди. Жинсий ҳолатларда аёлларни беғоналардан кўра яқинлари томонидан ўлдирилиш (суиқасдга учраш) эҳтимоли кўпроқ [2].

Аёлларга қилинадиган психологик ва физиологик зўравонлик натижасида уларда сурункали депрессия, доимий тушкунлик ва баъзан суицидал ҳаракатлар ҳам кузатилиши мумкин [8]. Бу эса зўравонликнинг салбий оқибатларини кўрсатувчи асосдир.

Ўтказилган кўпгина тадқиқотларда аёлларга нисбатан жисмоний зўравонлик ҳолатини тавсифловчи психологик омилларга турмуш ўртоғининг спиртли ичимликларга ёки бошқа ҳулқ оғишишига мойиллиги ва қарамлиги қиради [5].

Л.Берковиц аёлларга нисбатан зўравонлик ҳолатларини тажовузкор ҳаракатларнинг бир тури ва зарар етказиш учун куч ишлатишдир дейди. Зўравонликнинг асосини: оғзаки ҳақорат, таҳдидлардан тортиб, қалтаклаш ва зўрлашлар ташкил қилишини таъкидлайди [1].

Зўравонлик ҳолатида нафақат аёл азобланади, балки зўравонлик фақат бир шахсга (аёлга) йўналтирилган бўлса-да, оиланинг бошқа аъзолари ҳам “иккинчи даражали қурбонлик” деб аталадиган психологик босимга дучор бўлишларини инобатга олиш керак. “Иккинчи даражали қурбонлик”дан жабрланган зўравонлик гувоҳлари жабрланувчи (аёл) бошдан кечирган психологик оқибатларни бошдан кечирадилар. Айниқса, бу зўравонлик отаси томонидан онасини масҳара қилаётганини томоша қилаётган болалар қийин психологик тажрибани бошдан кечира-дилар [7]. Бизнингча, бу мазкур оиладаги болаларда кейинчалик ҳулқ оғишига, суицидал ҳаракатларга мойиллик ортишига ёки келгусида уларда зўравон шахс типини шаклланишига замин бўлиб хизмат қилади.

Тадқиқотчи А.Б. Орловнинг фикрича, психологик (ҳулқ-атвор, интеллектуал, ҳиссий ва бошқалар) зўравонлик бу-объектни, яъни инсонни қасддан манипуляция қилиш, унинг шахсий-субъектив хусусиятларини (эркинлик, кадр-қиммат, ҳуқуқ ва башқалар) эътиборсиз қолдириб, боғланиш муносабатларини йўқ қилиш ёки аксинча, бу муносабатларни тузатиш ва ақлий (ҳулқ-атвор, интеллектуал, ҳиссий, иродавий, коммуникатив, шахсий) ривожланишининг турли хил деформациялари ва бузилишларига олиб келади [4]. Бизнингча, натижада зўравонлик объекти бўлган шахсда нафақат психозомоционал бузилишлар юзага келади, балки социал дезадаптация ҳам кузатилади. Шунингдек, зўравонликка учраган аёлларда юзага келадиган энг асосий муаммолардан бири-ўзига ва атрофдагиларга ишонсизлик ҳиссининг ортиши, посттравматик стресс-нинг узоқ давом этиши натижасида келиб чиқадиган психологик муаммоларга ечим топиш кўникмасининг пасайиши билан бир қаторда ёлғизликка мойиллик-социал яққаланиш ҳолатлари кузатилади.

Тадқиқотчилар томонидан аёлларга нисбатан зўравонлик муаммосининг асосини психологик, жисмоний, жинсий ва иқтисодий зўравонлик ташкил қилиши алоҳида таъкидланади.

Кўпинча зўравонликнинг ҳар қандай тури, аввало оила муҳитида юзага келади. Оиладаги зўравонлик-нинг ўзига хос хусусиятлари қуйидагилардан иборат:

-Оилада бошланган зўравонлик ҳолатлари ҳар сафар шавқатсизлик чостатаси ва даражаси ортиб боради;

-Зўравон шахс характерини ўзгартириши тўрисида ваъдалар бериб, узр сўрашни бошлайди;

-Муносабатларни узмокчи бўлганда, жабрланувчи учун хавф ортади [7].

Оиладаги зўравонликнинг сабаблари (омиллари) қуйидагиларга бўлинади:

-Психопатик (ота-оналар ва болаларнинг зўравонликка мойиллиги);

-Ижтимоий (ташқи омилларнинг) таъсири: Қашшоқ-лик, ишсизлик, ижтимоий четланиш (яққаланиш), таълим ва маданият даражаси ва бошқалар.

-Психосоциал: Зўравонлик омиллари таркибий, вазиятли ва коммуникатив қабиаларга бўлинади. Бунда коммуникатив омиллар ҳал қилувчи аҳамиятга эга [7].

Бир қатор маҳаллий ва хорижий олимлар (Д.Матсумато, П.Дейл, С.Харт, М.Брассард, В.В.Дерябина, Н.О.Зиновьева, А.Б.Орлов) фикрига кўра, психологик зўравонлик барча зўравонликнинг “тупроғи” ва “ўзаги”дир. Психологик зўравонлик асосида жисмоний ва жинсий зўравонлик пайдо бўлади [4]. Тадқиқотчилар маълумотларига кўра (М.Либскомб, И.Сарах,

Дж.Христофис-1993й) турли мамлакатларда аёлларга нисбатан болалик даврида жинсий зўравонликнинг 7%дан 36%гача, сўнгги йилларда Европада бу кўрсаткич, қизлар ва аёллар учун 6%дан-62%гача ошган. Бироқ реаллик ва статистиканинг бир-бирига номувофиқлиги жинсий зўравонлик тўғрисида универсал тушунчанинг йўқлиги билан боғлиқ [5].

Зўравонликдан эркаклар ҳам жабрланиши мумкин, лекин хотин-қизларнинг зўравонликдан жабрланиш эҳтимоли юқорилиги, зўравонлик турлари, оғирлик даражаси ва келиб чиқадиган оқибатлар кескин фарқланишини инобатга олган ҳолда, сўнгги ислохотлар айнан уларни ҳимоя қилишга қаратилган [11]. Шунинг учун ҳам бу муаммо амалиётчи-психологлар, социологлар, юридик соҳа вакиллари тадқиқ қилиш ва ўрганиш объектига айланмоқда. Зўравонлик турлари ичида психологик (эмоционал) зўравонлик - одамга узоқ муддатли ёки доимий руҳий таъсир, руҳий жароҳатлар келтириб чиқарадиган, психологик характер хусусиятларини шакллантиришга олиб келади ёки шахснинг ривожланишига тўсқинлик қилиши билан характерланади. Шунингдек, жисмоний, жинсий зўравонлик пайтида ҳам одам психологик зўравонликни бошдан кечирилади. Кўпчилик тадқиқотчилар аёлларга нисбатан қилинадиган зўравонлик ҳаракатлари орасида уй зўравонлиги яъни оилавий зўравонлик ўзининг посттравматик стрессни, сурункали камситилиш ва рад этилиш ҳолатларини келтириб чиқариши билан характерли эканини айтиб, бу жараён ўз вақтида бартараф этилмаса, аёлларда кейинчалик ўз-ўзини баҳолаш, ўзига ва атрофдагиларга нисбатан ишончининг камайиши ёки йўқолишига, атрофдагилар билан муносабатларни тўғри йўлга қўйишга бошқаларга нисбатан бирмунча қийналишларини таъкидлайдилар. Жаҳонда, жуда катта миқёсда хотин-қизлар жисмоний ва жинсий зўравонликка дучор бўлмоқдалар. Бу аҳоли орасидаги хотин-қизларнинг 36 фоизини ташкил этади. Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг маълумотларига кўра, бутун дунёда ҳар учинчи аёл (35%) ҳаёти давомида у ёки бу турдаги зўравонликка дуч келар экан. Бу бутун жаҳонда мавжуд бўлган ўта долзарб муаммоларини исботловчи статистик маълумотлардир [6].

Тадқиқотларда кўрсатилишича, зўравонликка учраган аёлларда умумий жиҳатлар мавжуд бўлиб булар:

-Ўзига нисбатан адекват баҳонинг мавжуд эмаслиги. Адекват ўз-ўзини ҳурмат қилиш бу-ўз эҳтиёжларини, ахлокий фазилатларини ва ҳаракатларини реал баҳолашдир. Адекват ўзини-ўзи ҳурмат қилиш субъект ўзига танқидий муносабатда бўлишга, ўзининг кучли томонларини турли қийинчиликдаги вазифалар

бошқаларнинг талаблари билан боғлаш имконини беради.

- Елғизликдан, иқтисодий жиҳатдан кўркув хисларининг юқорилиги;

-Оилавий кадрятларни нотўғри идрок қилиш (ажримдан, болаларни отаси қолдиришдан кўркувнинг мавжудлиги);

-Зўравон шахсга(эрга, ота-онаси, фарзандларига) ачиниш;

- Жамиятда ўрнини(шахс статуси) йўқотишдан кўркувнинг мавжудлиги қабилар.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, ноқулай оилавий муҳитда узоқ вақт яшаш, руҳий жароҳатларни келтириб чиқаради. Бу айниқса, болалар шахсиятида деформациянинг шаклланишига ва кейинчалик ҳулқ оғишига сабаб бўлиши мумкин. Оилада турмуш ўртоғига нисбатан психологик зўравонликни қўллашнинг хавф омиллари қуйидагилар:

-стрессли турмуш шароити;

-ғайриижтимоий шахсий хусусиятлар;

- спиртли ичимликларни истеъмол қилиш;

- шерик билан зиддият;

-устунлик(оилавий шароитда устунликка интилиш);

- болалик давридаги зўравонлик тажрибаси (посттравматик стресс);

-Конструктив низоларни ҳал қилиш қўникмасининг йўқлиги;

-Ғазабни бошқариш қўникмаларининг ривожланмаганлиги;

- Турмушдаги ҳодисаларни салбий изоҳлаш ва зўравонликни оқлаш [4].

Зўравонлик турларининг барчаси ўзининг салбий оқибатлари мавжудлиги билан ажралиб туради. Аммо, ҳуқуқбузарлик турига кирмайдиган, оилавий муносабатларда аёл ҳуқуқларини ҳимоя қилмайдиган зўравонлик тури бу- иқтисодий зўравонликдир. Зўравонликнинг бу турида жабрланувчи(аёл) ўз зўравонига қарам бўлиб қолади.Иқтисодий зўравонликда, асосан аёлларнинг иқтисодий саводхонлигини камлиги кузатилади.Бу эса иқтисодий қарамликни келтириб чиқаради. Иқтисодий қарамлик айниқса аёл кишини ҳимоясиз қилади ва бу эса оиладаги зўравонлик эҳтимолини янада оширади [10].

Бизнингча, аёлларнинг зўравонлик ҳолатларини психологик аспектларини нотўғри мулоқот ва муносабатлар ташкил қилади. Чунки, мулоқот ва муносабатлардаги зиддиятлар сабабли инсон зўравонлик объектига айланиш эҳтимоли ортади. Шунинг учун, жамиятда хотин-қизларни психологик, ҳуқуқий саводхонлигини ошириш барча даврларда гендер тенглик масаласини ҳал қилишда долзарб ва аҳамиятлидир.

Адабиётлар

1. Берковиц Л. Агрессия. Причины, последствия и контроль. СПб., 2004.
2. Brown G.F. Violence against women by male partners//American Psychologist/1993,48. -P.1077-1087.
3. Giles Th.R(eC)Handbook of effective psychotherapy. -N.Y.: Plenum Press,1993.
4. Воробьева Е.В. Феноменологический анализ психологического насилия. – Москва: Донской, -С. 254.
5. Лейкман Л. От теории к практике. // Кризисный центр для женщин: опыт создания и работы. -М.:1998.
6. Султонова М.Р. Зўравонликка учраган аёллар копинг стратегиялари ва улар билан психокоррекцион машғулотлар олиб бориш.Методик қўлланма. –Хива: 2020. 56-б.
7. Клециной И.С. Гендерная психология. Коллективный автор. Н.В.Солнцева Насилие в семье: Гендерный аспект. – Питер: пресс-2009. –С. 496.
8. Насилие в отношении женщин. Проект money 6/1999г <https://www.unicef-irc.org/publications>
9. Оиладаги зўравонликларнинг сабаб ва шароитлари, профилактикаси ҳамда хорижий тажриба”:Республика илмий-амалий конференцияси материаллари (2017-йил 16-декабрь). -Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси, 2018. 192-б.
10. Даренских С.С. Семейное насилие в отношении женщин. Педагогика и психология. журнал DOI 10.14258/izvasu 2013.
11. ПулатоваШ.А.,МуродоваА. Ш. Зўравонликдан жабрланганлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва зўравонликнинг олдини олиш: у слубий қўлланма. -Тошкент: “Baktria press”, 2020. 56-б.

РЕЗЮМЕ. Мақолада зўравонлик муаммосининг психологик аспектлари, ўрганилганлик даражаси, оиладаги зўравонликнинг сабаблари(омиллари) келтириб ўтилган. Аёлларга нисбатан психологик зўравонликни қўллашнинг хавфли омиллари ва уларнинг сабаблари илмий қисланган.Зўравонликка учраган аёлларда юзага келадиган посттравматик стресс ва унинг салбий оқибатлари таҳлил қилинган.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматриваются психологические аспекты проблемы насилия, уровень изученности, причины (факторы) домашнего насилия. Проведено научное сопоставление факторов риска и их причин психологического насилия в отношении женщин, проанализирован посттравматический стресс у женщин, подвергшихся насилию, и его негативные последствия.

SUMMARY. The article discusses the psychological aspects of the problem of violence, the level of study, the causes (factors) of domestic violence. Risk factors and their causes of psychological violence against women have been scientifically compared. Posttraumatic stress in women who have been abused and its negative consequences have been analyzed.

КОРАҚАЛПОҚ КҮЙ ОЛАМИНИНГ УЛУҒ САРДОРИ
К.Алламбергенов – *филология фанлари доктори, профессор*
Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Нажмиддин оғанинг ҳаёти ва ижодига бағишланган турли даврларда, ҳар хил нашриётларда чоп этилган хабар, мақола, илмий очерк, ижодий портрет ва монографияларни ўқиб “Қарақалпоқстан жасалары” газетасида берилган сарлавҳаларнинг бирида таниш бир ажойиб маълумотнинг қарши-сида таажжубланиб ўйга толдим. Унда: “Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон Республикасида хизмат кўрсатган санъат арбоби, бир қатор давлат мукофотлар лауреати, «Эл юрт», «Меҳнат шухрати» орденларининг соҳиби Нажмиддин Мухаммединов биринчи Қорақалпоғистон Республикаси давлат мадҳиясига куй басталаган бастакор ҳисобланади.

Бундан ташқари у, биринчи қорақалпоқ миллий операси («Әжинияз»), дастлабки қорақалпоқ балетининг («Айжамал»), «Биринчи қарақалпоқ симфониясын» жаратты» деб ёзилган эди.

Мени ҳаёлга тортган нарса ушбу маълумотнинг давомидаги «Бунақа биринчиликлар ҳаммага ҳам насиб қилавермайди...» деган фикрлар бўлди. Фикр фикр туғдиради» дегандай, шу вақтда ҳаёлимга бир фикр чакмоқдай қақиб кириб келди. «Албатта, ҳамманинг ҳам кўлидан келмайди! - деб кўйдим ичимдан юқоридаги фикрни қатъий, тасдиқлаб. Фақат буюк инсонларнинг кўлидан келади, фақат улуғ инсонларгина биринчиликка муносиб!»

Ички туйғулар билан айтилган ушбу фикрларни далиллаш учун тарихдан кўпгина мисоллар келтириш мумкин. Масалан, буюк мутафаккирлар билан улуғ саркардаларнинг ҳам барчаси тарихда ниманидир биринчи бўлиб бажарган. Унча олислаб кетмайлик майли, ўзимизнинг улуғ шоир бобомиз Ажиниёз, Бердақларнинг ижодидан мисол келтирадиган бўлсак, Бердақ, қорақалпоқ балки, туркий халқлар поэзиясига биринчилардан бўлиб шажара жанри олиб кирган бўлса, Ажиниёз биринчи бўлиб ғазал, мухаммас, ва айтишув жанрини олиб кирган. Ўтган аср қорақалпоқ адабиётинда эса Ибрайим Юсупов биринчи лиро-драматик ва лиро-романтик поэмаларнинг муаллифи ҳисобланса, Тўлепберган Қайипбергенов қорақалпоқ насрида роман-диалогия, роман-эпопея, роман-эссе жанрларини биринчилардан бўлиб яратган буюк ижодкор. Буларнинг барчасини бугунги кунда буюк инсонлар деб бемалол, фахр билан айта оламиз. Демак, қорақалпоқ мусика оламида дастлабки мадҳия куйи муаллифи, дастлабки симфония, дастлабки опера ва балетни яратган Нажмиддин Мухаммединовни ҳам бемалол улуғ инсон деб айта оламиз.

Бироқ биринчилик сўзини муқобили билан айтадиган бўлсак, улуғлик ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Н.Мухаммединов ижодига чуқурроқ назар соладиган бўлсак, бу биринчи навбатда Оллоҳнинг инъоми, Оллоҳ ўз севган инсонига берган туғма истеъдоди, кўнгил-куйига қуйган нур-зиёсидир.

Тақдирнинг улуғ санъаткорга берган улуғ бахт инъомини қаранг! Улуғ қаҳрамонимиз Ибройим Юсуповнинг:

“Бир тарафим кўл, бир тарафим чўл бўлмаса,
 У ерда мен қорақалпоқ эмасман...”

- деб ёзганидек, бўлажак улуғ санъаткор Н.Мухаммединов Тахтақўпирнинг (Давқара) кенг далаларида жойлашган Борши тоғ этакларидаги Қоратеранг кўли атрофларида

туғилиш насиб килди. Ушбу кенг дала бўйидаги майин шабада билан чайқалиб ўсган даракларнинг ёқимли ҳиди, қушларнинг буталар орасидан учиб юрган турли қушларнинг овози балиқларнинг дарёда шитир-шитир сузиши, табиатнинг барча гўзалликлари сеҳрли соғлаи – буларнинг барчаси бўлажак созандада мусика саънатида севги уйғотган десак, асло муболага қилмаймиз.

Нажмиддин ушбу кенг дала бағрида югурганда, у билан бирга югуриб майин эсган шамолнинг овози кўнглида бошқача туйғуларни жумбушга келтирган эди. Тоғнинг баланд тепаликларида чиқиб бор овози билан бақириб у овозлар ўзига тоғ этакларида урилиб акс-садо бўлиб қайтиб келиши ҳам ўзгача бир олам бахт бағишлаб мусика саънатида ўрганишга алоҳида туртки бўлган. Тунда чигирткаларнинг чириллаши, қурбақаларнинг қур-қурлаши, осмонда юлдузларнинг чараклаб порлаши буларнинг барчаси бўлажак бастакор учун қалбда алоҳида илҳом бахш этган туйғу бўлиб болаликдан сингиб борган, қозога тушмаган дастлабки ноталар, дала сонатлари ҳисобланган.

Ўзида Оллоҳ томонидан инъом этилган талант ва истеъдоднинг бор эканлигиданми, ёш боланинг кўнгли, дилида негадир илҳомбахш туйғулар жумбушга келар, уларни ташки дунёга баралла чиқаришга ошиқар эди. Бўлажак бастакорнинг табиатдаги, коинотдаги бу мусикага бўлган уйғунлик ва меҳр, ўз қалбда шу гармониянинг нозик торларини тортила бошлаганининг иккинчи дараги – қорақалпоқ саз ва саз мусикий саънатидаги бир-биридан ажратиб бўлмайдиган эгизак тушунчалар – сўз ва саз синкритизми, яъни сўз - куй (жир), сўз импрозиясининг мутлоқ бирикдирилиб қўлланилиши бўлди.

Ҳақиқатан ҳам қорақалпоқ мусика саънати тарихига назар солсак, бизнинг дастлабки шоирларимизнинг барчаси созанда, бастакор, бахши ва жировлар бўлганини кўрамиз. Бу тарихни қорақалпоқ бахшичилик мақтабининг отаси Қорқит отадан бошласак, IX-X асрлардан бошлаб қорақалпоқ сўз усталари бир вақтнинг ўзида ҳам сўз саънаткори ҳам созанда бўлганини кўришимиз мумкин. Ўрта асрлардан бошлаб бу саз билан суҳбат бирлиги саз саънатида айлана бошлади. Соппасли Сипра-жиров, Асан-қайғи, Жийренше-шешен, Муйтен жировлар ва Досмамет ижодидида сўз ва саз имправизацияси синкритизми буни аниқ исботлайди. XVIII-XIX аср қорақалпоқ адабиётининг энг йирик вакилларида бири Жиен жиров, Ажиниёз-созанда, Бердақ-бахши бўлиб ҳисобланади. Бунинг давомчилари сифатида XX аср қорақалпоқ поэзиясининг улкан дарғалари Аббаз ва Содиқларни кўрсатсак бўлади.

Н.Мухаммединов ёшлик пайтидан бошлаб шу уйғунлик мактаби руҳида тарбияланиб вояга етди. Умуман айтганда, ундаги созга-куйга бўлган муҳаббат, қизиқувчанлик бир вақтнинг ўзида бадий сўз саънатида бўлган иштиёқни ҳам қайта тарбиялаб улғайди. У бу орқали қайси ўринларда бадий сўзнинг кучи етмайдиган қочирмаларни саз қудрати забот этишини, қайси сўзнинг қўшиқ бўлиб таралганини, яъни қайси сўзнинг айtilмай қолган бир букламининг саз, куй-номанинг кучи билан тўлиқтириб етказиб беришга, аниқроқ айтсак, қўшиқнинг ҳам қўшиғи – куй-нома қақириб турадиган қанотли, созли қўшиқнинг ҳам қудрати бор эканлигини тушуниб улғайди.

Ҳа, Н.Мухаммединов шундай шоиртабиатли, зийрак мусикачи бўлиб улғайди. Бунинг учун у туғилиб ўсган жойида миллий-маънавий, эстетик асослар, имкониятлар ҳам яратилган эди. Аниқроғи бу асос биринчи навбатда у туғилиб ўсган оиладан бошланди. Бунга унинг ўз отаси